

В. О. Гусєва,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики, судової медицини та домедичної підготовки факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків, Україна;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6489-2384>, e-mail: vaguseva2007@ukr.net

ДЕЯКІ МОЖЛИВОСТІ СУДОВО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, РОЗПОЧАТИХ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ВЧИНЕННЯМ ПОСЯГАНЬ ВІДНОСНО ПРАВООХОРОНЦІВ

Анотація. *Визначено типові види та можливості судово-криміналістичних експертиз й інших досліджень, які призначаються для з'ясування обставин, що підлягають встановленню під час розслідування кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади у сфері правоохоронної діяльності.*

Ключові слова: *кримінальне правопорушення, судово-криміналістична експертиза, психофізіологічне дослідження, поліграф.*

Abstract. *We have identified typical types of forensic examinations and other researches appointed for clarifying circumstances that should be established while investigation of criminal offenses against the authority of public authorities in the field of law enforcement.*

Keywords: *criminal offense, forensic examination, psychophysiological research, polygraph.*

Аннотація. *Определены типичные виды и возможности судебно-криминалистических экспертиз и других исследований, назначаемых для выяснения обстоятельств, подлежащих установлению при расследовании уголовных правонарушений против авторитета органов государственной власти в сфере правоохранительной деятельности.*

Ключевые слова: *уголовное правонарушение, судебно-криминалистическая экспертиза, психофизиологические исследования, полиграф.*

Для кримінальних правопорушень, вчинених відносно працівників правоохоронних органів, характерний

високий рівень суспільної небезпеки, оскільки вони посягають на авторитет зазначених органів, їхнє нормальне функціонування, а також життя, здоров'я, майно, владні повноваження правоохоронців. Розслідування зазначених кримінальних правопорушень передбачає встановлення та доведення наявності складу конкретного кримінального правопорушення (об'єктивних та суб'єктивних ознак), визначених ст. 91 Кримінального процесуального кодексу України, а також специфічних обставин.

Установлення зазначених обставин неможливе без проведення судово-медичних і судово-криміналістичних експертиз. Так, за допомогою судово-криміналістичних експертиз вирішують питання індивідуальної або групової належності за відбитками пальців рук (судово-дактилоскопічна експертиза), босих ніг, взуття, протекторів шин тощо (судово-трасологічна експертиза). Під час проведення зазначених судових експертиз досліджують сліди, виявлені під час огляду місця події, внаслідок чого можливо отримати дані не тільки осіб, які були присутні на місці події (зокрема, злочинця), а й відомості про знаряддя та засоби, що були використані останнім задля реалізації свого злочинного умислу.

Зважаючи на те, що під час вчинення посягань на життя, здоров'я та майно правоохоронців, злочинці застосовують холодну та вогнепальну зброю, а також вибухові пристрої, виникає потреба у криміналістичному дослідженні вказаних знарядь. Така необхідність обґрунтовується метою надання правильної правової кваліфікації дій винного. Зокрема, доволі поширеним є застосуванням ножів, кастетів, заточок тощо, тому виникає потреба у вирішенні питань щодо віднесення їх до холодної зброї, що здійснюється під час проведення судово-криміналістичної експертизи холодної зброї. До основних питань, що вирішує зазначена експертиза, належать: чи є представлений предмет холодною зброєю; до якого типу, виду холодної зброї він належить; чи сліди на перешкоді залишено представленою холодною зброєю; чи складала раніше єдине ціле металевий обломок, виявлений у рані потерпілого, та клинок ножа, вилучений у підозрюваного тощо. Для досягнення цієї мети та вирішення подібних питань призначають судово-балістичні та вибухо-технічні експертизи, дослідженню яких підлягають вогнепальна зброя та вибухові пристрої відповідно.

У випадку знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу шляхом підпалу або вибуху, доцільно призначати судову пожежно-технічну чи вибухо-технічну експертизи. У випадку призначення судової пожежно-технічної експертизи, на вирішення експертів можна поставити питання про механізм виникнення пожежі, джерело запалювання тощо. Судова вибухо-технічна дає змогу визначити групову належність та єдине джерело походження вибухових пристроїв у цілому вигляді або за їх фрагментами (осколками), елементів вибухових пристроїв, обставин вибуху, які встановлюються на основі спеціальних знань у галузі криміналістичної вибухотехніки за питаннями, які поставлені на вирішення експертизи [1]. Призначення цих експертиз дасть змогу встановити не тільки знаряддя та засоби, що використовували винні, а й визначити спосіб вчинення кримінального правопорушення.

Для встановлення вартості знищеного чи пошкодженого майна правоохоронця, тобто розмірів завданої матеріальної шкоди, а також вартості відновлювально-ремонтних робіт, доцільно призначати судово-товарознавчі експертизи різних видів. Складений за результатами дослідження висновок експерта є одним із способів доведення обґрунтованості подання цивільного позову та гарантією подальшого відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди.

Одним зі способів встановлення завданої моральної шкоди є призначення судової психологічної експертизи. Однак, слід зважати на те, що судова психологічна експертиза не акцентує уваги на розв'язанні питання про встановлення розміру грошового еквівалента нанесеної моральної шкоди. Експертний висновок у цій частині має науково-рекомендаційний характер, однак остаточне рішення приймає суд.

У випадку вчинення самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи з використанням службового посвідчення працівника правоохоронного органу, перед слідчим виникає потреба у призначенні судово-технічної експертизи документа. Основними завданнями технічної експертизи реквізитів документів є встановлення фактів і способів внесення змін до документів та виявлення їх первинного змісту, визначення відносної давності виконання документа або його фрагментів, а також послідовності нанесення штрихів, що перетинаються, установлення документа, виготовленого шляхом монтажу із застосуванням копіювально-розмножувальної та комп'ютерної техніки, ідентифікація особи, яка надрукувала машинописний текст, виготовила зображення відтиску печатки за особливостями навичок виконавця тощо [1]. У випадку встановлення факту підроблення офіційного документа слідчий має вирішити питання про додаткову кваліфікацію дій винної особи.

З метою отримання орієнтувальної інформації, перевірки слідчих версій можна призначати психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа. Їхнє проведення можливе лише у разі наявності письмової згоди особи. Висновок, складений за результатами психофізіологічного дослідження з використанням поліграфа, чинне кримінальне процесуальне законодавство не відносить до процесуальних джерел доказів, однак він може бути підставою для прийняття процесуальних рішень (зокрема, щодо проведення інших слідчих (розшукових) дій та судових експертиз у кримінальному провадженні).

Отже, під час розслідування кримінальних правопорушень проти працівників органів державної влади призначають значну кількість судово-криміналістичних експертиз. Під час їхнього проведення експерт досліджує сліди, виявлені на місці події, знаряддя та засоби, що використано під час вчинення кримінальних правопорушень. Необхідність їх призначення обумовлено слідчою ситуацією, що склалася на певному етапі розслідування, обставинами, які слід встановити під час розслідування, а також слідчими версіями, потреба у перевірці яких виникне під час розслідування. Підготовка до призначення зазначених видів досліджень є однією з гарантій їх ефективного проведення.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та

призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Мініюсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 20.02.2021).